

**ZNACZENIE INFORMACJI O INNYCH CAŁKOWITYCH
DOCHODACH DLA MENEDŻERÓW JEDNOSTKI
PRODUKCYJNEJ**

**THE IMPORTANCE OF OTHER COMPREHENSIVE INCOME
FOR MANAGERS IN A PRODUCTION ENTITY**

Marzena STROJEK-FILUS
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Streszczenie: Jednym z najważniejszych parametrów charakteryzujących sytuację finansową jednostki gospodarczej jest prezentowany w raportach finansowych poziom całkowitych dochodów. W artykule przedstawiono problematykę innych całkowitych dochodów wykazywanych w sprawozdaniu z całkowitych dochodów. Wyjaśniono istotę, przyczyny powstawania i zasady ustalania składników innych całkowitych dochodów na przykładzie jednostki produkcyjnej. Podkreślono znaczenie wartości godziwej, jako parametru wyceny w powstawaniu składników innych całkowitych dochodach z punktu widzenia przyrostu majątku oraz wyniku finansowego w następnych okresach. W analizowanych przypadkach skoncentrowano się na środkach trwałych produkcyjnych.

Słowa kluczowe: inne całkowite dochody, kapitał z aktualizacji wyceny, sprawozdanie z całkowitych dochodów, wynik finansowy okresu, wartość godziwa

1. Wprowadzenie

Jedną z najważniejszych wielkości charakteryzujących sytuację finansową jednostki gospodarczej jest wynik finansowy. Dane o przychodach i kosztach tworzących wynik odpowiednio zaprezentowane w sprawozdaniu finansowym umożliwiają przeprowadzenie szczegółowej oceny rentowności działalności jednostki gospodarczej, z uwzględnieniem rentowności wyodrębnionych rodzajów tej działalności. Sprawozdaniem, które prezentuje taki zbiór danych jest rachunek zysków i strat. Kadra menedżerska jest szczególnie zainteresowana informacjami o finansowych rezultatach działalności jednostki gospodarczej, między innymi ze względu na wysokość swoich wynagrodzeń, często uzależnionych od wyników finansowych, pozyskiwanie inwestorów, planowane inwestycje. „Skuteczny” menedżer jest też dobrze zorientowany w danych o wynikach finansowych jednostek konkurencyjnych oraz kontrahentów.

Wraz ze zmianami w prawie międzynarodowym dotyczącym raportów finansowych pojawiły się, obok wyniku finansowego, pojęcia „całkowite dochody jednostki gospodarczej” oraz „inne całkowite dochody”. Coraz częściej polscy menedżerowie stają przed koniecznością odniesienia się do informacji o całkowitych dochodach okresu, w szczególności do informacji o tzw. innych całkowitych dochodach. Pojawia się problem prawidłowej interpretacji tych wielkości z punktu widzenia procesu zarządzania jednostką gospodarczą. Problem innych całkowitych dochodów wydaje się być szczególnie istotny w jednostkach produkcyjnych, ze względu na złożoność kosztów o charakterze produkcyjnym i nieprodukcyjnym w odniesieniu do wyników finansowych okresu.

Celem artykułu jest wykazanie istotności informacji o innych całkowitych dochodach w zarządzaniu jednostką produkcyjną

Celem równorzędnym jest analiza wybranych przypadków powstawania innych całkowitych dochodów z punktu widzenia kształtowania przez menedżerów zysków całkowitych jednostki produkcyjnej.

W artykule stawia się tezę, że informacje o innych całkowitych dochodach jako coraz istotniejszy element informacji o całkowitych dochodach jednostki produkcyjnej powinny być obiektem polityki sprawozdawczości finansowej oraz procesu kształtowania zysków przez menedżerów.

2. Istota całkowitych dochodów jednostki gospodarczej

Całkowite dochody jednostki gospodarczej obejmują wszystkie składniki zysku/straty netto oraz "inne całkowite dochody". Na zysk/stratę netto składają się przychody osiągnięte w danym okresie i przypadające na ten okres oraz koszty poniesione na ich osiągnięcie. Zatem wszystkie elementy przychodowe i kosztowe wyniku finansowego okresu mają charakter „zrealizowanych” bez względu na to, czy wystąpiły w tym okresie strumienie pieniężne związane z tymi przychodami i kosztami. Elementy wyniku finansowego okresu zawsze zmieniają poziom kapitałów własnych jednostki gospodarczej¹. Przy założeniu, że wynik finansowy osiągnięty przez jednostkę gospodarczą w danym okresie jest jedyną zmianą w obrębie kapitałów własnych, uzyskuje się następujące równanie:

$$KW(ko) - KW(po) = \Delta KW = WF(o) \quad (1)$$

gdzie:

- KW(ko) – kapitał własny na koniec okresu,
- KW(po) – kapitał własny na początek okresu,
- ΔKW – zmiana w kapitałach własnych,
- WF(o) – wynik finansowy okresu.

Jeżeli $KW(ko) > KW(po)$ oznacza to zysk, natomiast jeśli $KW(ko) < KW(po)$ oznacza stratę [7].

Mogą jednak wystąpić również inne zmiany w obrębie pozycji kapitałów własnych, które nie są konsekwencją zmian w wyniku finansowym, a składają się na ΔKW [6]. Jeżeli zmiany te dotyczą rozliczeń właścicielskich (np. emisji akcji, ceny emisyjnej akcji wyższej niż nominalna itd.) lub są konsekwencją podziału wyniku finansowego z poprzednich okresów niemającego charakteru przesunięcia między pozycjami kapitału własnego, to nie mają charakteru dochodów jednostki gospodarczej.

Całkowite dochody jednostki gospodarczej można przedstawić za pomocą następującego równania:

$$KW(ko) - KW(po) \pm ZKW = \Delta KW1 \quad (2)$$

gdzie :

- ZKW – zmiany dotyczące rozliczeń właścicielskich lub są konsekwencją podziału wyniku finansowego z poprzednich okresów, nie stanowiącego przesunięcia pomiędzy pozycjami kapitału własnego
- $\Delta KW1$ – całkowite dochody jednostki.

Na całkowite dochody jednostki składają się:

$$\Delta KW1 = WF(o) \pm ICD \quad (3)$$

gdzie:

- ICD – inne całkowite dochody.

¹ Zysk/strata netto jest elementem kapitałów własnych jednostki gospodarczej i jest wykazywany jako odrębna pozycja bilansowa w pasywach.

Jeżeli zostanie uwzględniony podatek dochodowy naliczony od innych całkowitych dochodów, który będzie zapłacony w następnych okresach (tzw. podatek odroczone), to zostanie wykazana wartość netto innych całkowitych dochodów:

$$\text{ICD netto} = \text{ICD} - \text{PD} \quad (4)$$

gdzie:

PD – kwota podatku dochodowego ustalona według stopy procentowej obowiązującej w okresie realizacji zysku

Na inne całkowite dochody składają się głównie pozycje przychodów i kosztów (w tym korekty wynikające z przeklasyfikowania), które nie zostały ujęte jako zyski lub straty okresu i nie stanowią elementu wyniku finansowego okresu. Tworzą je operacje gospodarcze, których skutki są prezentowane przede wszystkim jako zmiany w kapitale z aktualizacji wyceny.

3. Inne całkowite dochody jednostki gospodarczej w raportach finansowych

Zgodnie z Międzynarodowym Standardem Rachunkowości (MSR) 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, celem sprawozdań finansowych jest:

- dostarczenie informacji o sytuacji finansowej, dokonaniach i przepływach pieniężnych w przedsiębiorstwie, które to informacje są użyteczne dla szerokiego grona użytkowników podejmujących decyzje,
- pokazanie wyników pełnionej przez kierownictwo podmiotu funkcji powierniczej nad przekazywanymi mu zasobami.

Z punktu widzenia zarządzania zasobami szczególnie ten drugi cel wydaje się być istotny. W wyniku standaryzacji i harmonizacji polskiego prawa bilansowego z rozwiązaniami międzynarodowymi, jednostki gospodarcze działające w Polsce coraz częściej sporządzają sprawozdania finansowe w oparciu o takie same lub zbliżone zasady obowiązujące w innych krajach Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Emitenci papierów wartościowych i banki sporządzają od 1 stycznia 2005 r. skonsolidowane sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Rachunkowości (MSR) oraz Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) [9]. Część jednostek ma pozostawiony wybór co do przyjęcia prawa będącego podstawą sporządzania sprawozdań finansowych. Zgodnie z zapisem Ustawy o rachunkowości (UoR) sprawozdanie finansowe według MSR/MSSF mogą sporządzać:

- Emitenci papierów wartościowych dopuszczeni, emitenci zamierzający ubiegać się, ubiegający się o ich dopuszczenie do obrotu na jednym z rynków regulowanych krajów EOG,
- Jednostki wchodzące w skład grupy kapitałowej, w której jednostka dominująca sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe zgodnie z MSR.

Od 1 stycznia 2009 r. jednym z raportów finansowych sporządzanych zgodnie z MSR/MSSF jest sprawozdanie z całkowitych dochodów jednostki za dany okres. W sprawozdaniu tym jednostka gospodarcza ma obowiązek wykazać oprócz zysku lub straty netto, inne całkowite dochody oraz sumę całkowitych dochodów osiągniętych w okresie sprawozdawczym. MSR/MSSF nie przedstawia wzoru tego sprawozdania, a jedynie jego minimalny zakres. Składają się na niego następujące pozycje:

- a) Przychody,
- b) Koszty finansowe,
- c) Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć wycenianych zgodnie z metodą praw własności,

- d) Obciążenia z tytułu podatków,
- e) Łączna kwota obejmująca sumy zysku lub straty po opodatkowaniu na działalności zaniechanej i w momencie przeszacowania do wartości godziwej,
- f) Zysk lub strata netto,
- g) Każdy składnik innych całkowitych dochodów sklasyfikowanych według rodzaju
- h) Całkowite dochody ogółem.

Z punktu widzenia struktury dopuszcza się dwie wersje tego sprawozdania. Wszystkie przychody i koszty ujęte w danym okresie prezentuje się:

- w pojedynczym sprawozdaniu z całkowitych dochodów, lub
- w dwóch sprawozdaniach:
 1. rachunku zysków i strat (dopuszcza się wariant porównawczy oraz wariant kalkulacyjny),
 2. sprawozdaniu z całkowitych dochodów, które zaczyna się od zysku lub straty i przedstawia składniki innych całkowitych dochodów (par. 81 MSR 1).

Jako przykłady innych całkowitych dochodów można wskazać [10, 11, 12]:

- zyski lub straty z przeszacowania środków trwałych, wartości niematerialnych (MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe”, MSR 38 „Wartości niematerialne”),
- zyski i straty wynikające z przeliczenia pozycji raportów finansowych jednostki działającej za granicą (MSR 21 „Skutki zmian kursów wymiany walut obcych”),
- zyski i straty z tytułu przeszacowania składników aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”),
- efektywną część zysków i strat związanych z instrumentami zabezpieczającymi w ramach zabezpieczenia przepływów pieniężnych (MSR 39 „Instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena”),
- zyski i straty aktuarialne z tytułu programu określonych świadczeń pracowniczych (& 93 A MSR 19 „Świadczenia pracownicze”).

Trudno jest określić kierunek wpływu składników innych całkowitych dochodów na wynik operacyjny. Z badań przeprowadzonych w 2009 r. na próbie 160 spółek notowanych na Włoskiej Giełdzie Papierów Wartościowych wynika, że wpływ pozostałych dochodów na wynik operacyjny jest zróżnicowany [2]. 70 jednostek wykazała negatywny wpływ, w tym 42 jednostki wskazały redukcję zysku, a 27 – powiększenie straty. Zbliżona ilość spółek – 66 – wykazała wpływ pozytywny, w tym 41 – zwiększenie zysku, 22 – zmniejszenie straty.

Szczególnie istotne jest to, że pozostałe dochody w nieznacznym stopniu wpływały na zmianę kierunku wyniku: z zysku do straty – 1 spółka, a ze straty do zysku – 3. Autorka badań podkreśla, że menedżerowie spółek wykazywali niewielkie zainteresowanie składnikami innych całkowitych dochodów.

Można przypuszczać, że nie były one również obiektem działań o charakterze zarządzania zyskami (earnings management). Wpływ innych całkowitych dochodów na wynik końcowy prezentuje tabela 1.

Tabela 1
Wpływ innych całkowitych dochodów na wynik operacyjny

	Impact	Total
Negative Variation		70
From profit to loss	1	
Reduction of profit	42	
Increase in loss	27	
No variation	24	24
Positive variation		66
From loss to profit	3	
Increase in profit	41	
Reduction of loss	22	
Total		160

Źródło: [2]

W końcu XX-ego wieku rozpowszechniła się koncepcja earnings management, która cieszy się coraz większym zainteresowaniem ze strony menedżerów. Jednak większość strategii i technik zarządzania zyskami koncentruje się na zysku lub stracie netto. Opisywane szeroko w literaturze narzędzia zarządzania zyskami najczęściej odnoszą się do metod wyceny, szacunków oraz kształtowania transakcji, za pomocą których ostatecznie zmienia się wysokość przychodów i kosztów okresu. W prezentowanych analizach nie są brane pod uwagę ewentualne zmiany w wysokości innych całkowitych dochodów i wpływ tych zmian na zysk/stratę netto. Elementy innych całkowitych dochodów są raczej konsekwencją wcześniejszych decyzji w ramach prowadzonej przez jednostkę gospodarczą polityki bilansowej. Natomiast nie są przedmiotem tej polityki. Zarządzanie innymi całkowitymi dochodami w ramach szeroko rozumianego zarządzania zyskami, szczególnie w obszarze polityki bilansowej, wymaga wnikliwej analizy celów zarządczych oraz doboru i selekcji instrumentów rachunkowości dla okresu rocznego i okresów kilkuletnich.

4. Inne całkowite dochody w jednostce produkcyjnej

Jednym ze składników innych całkowitych dochodów jest różnica z przeszacowania wartości rzeczowych aktywów trwałych. W jednostce produkcyjnej najczęściej dotyczy ona środków trwałych.

MSR 16 dopuszcza dla wyceny środków trwałych następujące metody:

- Model oparty na cenie nabycia lub koszcie wytworzenia. Po rejestracji wartości początkowej środka trwałego należy wykazać go według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonego o zakumulowaną amortyzację oraz o zakumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości,
- Model oparty na wartości przeszacowanej. Po rejestracji wartości początkowej środka trwałego, którego wartość godziwa można wiarygodnie ustalić, pozycję tę należy wykazywać w wartości przeszacowanej, stanowiącej wartość godziwą na dzień przeszacowania, pomniejszonej o kwotę późniejszej zakumulowanej amortyzacji i późniejszych zakumulowanych odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

Powstanie innego składnika dochodów całkowitych jest związane z modelem wartości przeszacowanej. Przedstawiony problem ilustruje przypadek 1.

Przypadek 1.

Jednostka wytwórcza posiada maszynę produkcyjną o wartości początkowej 50 000 PLN i dotychczasowym umorzeniu (zakumulowanej amortyzacji) 10 000 PLN. Wartość godziwa na dzień przeszacowania wynosi 48.000 PLN. Do przeszacowania zostanie zastosowany współczynnik 1,2.

W oparciu o przyjęte założenia uzyskano następujące wyniki w PLN:

- Wartość netto przed przeszacowaniem = $50\ 000 - 10\ 000 = 40\ 000$
- Przeszacowana wartość początkowa = $1,2 \times 50\ 000 = 60\ 000$
- Przeszacowana wartość umorzenia = $1,2 \times 10\ 000 = 12\ 000$
- Wartość netto po przeszacowaniu = $60\ 000 - 12\ 000 = 48\ 000$
- Zwiększenie wartości netto = $48\ 000 - 40\ 000 = 8\ 000$

Wykazany przyrost wartości maszyny produkcyjnej o 8 000 PLN stanowi przychód, który nie jest elementem wyniku finansowego okresu, gdyż nie został zrealizowany. Jednostka gospodarcza nie sprzedała tej maszyny. Natomiast nastąpił przyrost majątku tej jednostki, którego źródłem finansowania jest kapitał własny.

Na dzień bilansowy jednostka gospodarcza wykaże powstały przychód w pasywach bilansu w ramach kapitałów własnych jako kapitał z aktualizacji wyceny w wysokości netto, a więc pomniejszony o odroczonego podatek dochodowy w PLN:

- Przyszłe zobowiązanie podatkowe (wykazywane w pozycji pasywów „Rezerwa z tytułu odroczonego podatku”) = $19\ ^2\% \text{ z } 8\ 000 = 1\ 520$
- Kapitał z aktualizacji wyceny = $8\ 000 - 1\ 520 = 6\ 480$

Równocześnie w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jednostka wykaże składnik innych całkowitych dochodów: zysk z przeszacowania rzeczowych aktywów trwałych 6 480 PLN.

Δ KW jednostki wzrośnie o tę samą wartość.

Jeżeli nastąpiłaby trwała utrata wartości maszyny będąca rezultatem np. uszkodzenia lub zmiany stosowanej technologii, rozliczenie odpisu z tego tytułu następuje poprzez pomniejszenie kapitału z aktualizacji wyceny, do jego całkowitego pokrycia, a ewentualna pozostała różnica zostanie odniesiona w pozostałe koszty operacyjne okresu. W rezultacie takiej sytuacji może nastąpić obniżenie innych całkowitych dochodów oraz wykazanie większych kosztów okresu, a tym samym pomniejszenie również wyniku finansowego okresu, co ilustruje przypadek 2.

Przypadek 2.

Jednostka stosuje do wyceny maszyny produkcyjnej model wartości przeszacowanej. Dane dotyczące maszyny po uwzględnieniu przeszacowania są następujące w PLN:

- Wartość początkowa po przeszacowaniu = 90 000
- Dotychczasowe umorzenie po przeszacowaniu = 30 000
- Kapitał z aktualizacji wyceny = 15 000

Z powodu zmiany linii produkcyjnej zarząd jednostki podjął decyzję o sprzedaży maszyny ustalając cenę sprzedaży netto na kwotę 40 000 PLN.

Wartość netto maszyny wynosi 60 000 ($90\ 000 - 30\ 000$), a więc należy dokonać odpisu z tytułu utraty wartości w kwocie 20 000 PLN.

Z tego tytułu jednostka wykaże w PLN:

- Wartość maszyny 40 000

² Przy założeniu, że stopa podatku dochodowego w roku realizacji różnicy będzie wynosiła 19 %; obecnie w Polsce obowiązuje stopa 19 % podatku dochodowego od osób prawnych.

- Kapitał z aktualizacji wyceny = $15\ 000 - 15\ 000 = 0$
- Pozostałe koszty operacyjne = $20\ 000 - 15\ 000 = 5\ 000$

Z punktu widzenia całkowitych dochodów wykazanych przez jednostkę w sprawozdaniu, pozostałe koszty operacyjne stanowią element wyniku finansowego okresu i o 5 000 PLN pomniejszą wynik finansowy okresu, natomiast pozostałe 15 000 PLN zostanie wykazane jako zmniejszenie innego składnika całkowitych dochodów. Ogółem dochody jednostki zostaną pomniejszone o 20 000, a więc o rzeczywisty spadek wartości majątku jednostki.

Odrębnym składnikiem innych całkowitych dochodów są różnice z przeszacowania aktywów finansowych, przy czym istotny jest sposób sklasyfikowania tych aktywów. Szczegółowe zasady są zawarte w MSR 39. Również w tym przypadku powstanie składnika innego całkowitego dochodu jest związane z zastosowaniem parametru wartości godziwej do wyceny bilansowej³. W przypadku inwestycji finansowych uznanych za długoterminowe może wystąpić wzrost wartości powyżej ceny nabycia. Jednostka osiąga przychód, który jednak nie jest przychodem danego okresu, gdyż inwestycji nie sprzedano. W następnych okresach może dojść wielokrotnie do zmiany wartości tego składnika aktywów. Przedstawiony problem ilustruje przypadek 3.

Przypadek 3.

Jednostka gospodarcza nabyła w ciągu roku obrotowego 300 akcji spółki notowanej na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie płacąc po 50 PLN za akcję⁴. W jednostce zarząd podjął decyzję o zakwalifikowaniu tych akcji jako inwestycje długoterminowe. Na koniec roku giełdowy kurs akcji wynosi 57 PLN. Kurs giełdowy stanowi w tym przypadku wartość godziwą.

Akcje zostaną wykazane w bilansie w wartości 17 100 PLN (300 akcji x 57 PLN/akcję)

Obliczenia dotyczące innych całkowitych dochodów w PLN:

- Wartość początkowa akcji = $300 \text{ akcji} \times 50\ 000 = 15\ 000$
- Różnica z przeszacowania wartości akcji = $17\ 100 - 15\ 000 = 2\ 100$
- Podatek odroczony z tytułu przyrostu wartości akcji = $19\% \times 2\ 100 = 399$
- Kapitał z aktualizacji wyceny = $2\ 100 - 399 = 1\ 701$

Jednostka gospodarcza wykaże tę różnicę jako kapitał z aktualizacji wyceny w bilansie oraz jako inny składnik całkowitych dochodów w sprawozdaniu z całkowitych dochodów za dany okres.

Odrębną grupę stanowią składniki innych całkowitych dochodów, które są rezultatem walutowych instrumentów zabezpieczających, wykazywanych w bilansie według wartości godziwej. Zyski lub straty wynikające z przeszacowania do wartości godziwej, w przypadku zabezpieczenia przepływów pieniężnych są ujmowane w innych całkowitych dochodach. Musi natomiast być spełniony warunek, że zyski i straty związane z instrumentem zabezpieczającym stanowią efektywne zabezpieczenie [8]. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych polega na zabezpieczaniu się jednostki przed ryzykiem związanym z zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych. Konsekwencje realizacji danego ryzyka będą dotyczyły następnych okresów (lat) i dopiero w tych okresach będą odniesione na wynik finansowy. Bieżące zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego są ujmowane na kapitale z aktualizacji

³ Zgodnie z art. 28 UoR za wartość godziwą przyjmuje się kwotę, za jaką dany składnik aktywów mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane na warunkach transakcji rynkowej, pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi, niepowiązanymi ze sobą stronami. W przypadku istnienia aktywnego rynku na dany składnik aktywów wartością godziwą jest jego wartość rynkowa.

⁴ W przypadku 3. Pominięto koszty zakupu. W takiej sytuacji cena zakupu jest równa cenie nabycia.

wyceny. Należy podkreślić, że wartość tych zmian nie może przekroczyć wartości zmian w potencjalnych przepływach pieniężnych wynikających z pozycji zabezpieczanej. W rezultacie na kapitał z aktualizacji wyceny będzie odniesiona tylko efektywna część zabezpieczenia.

Część nieefektywna powinna być odniesiona na przychody lub koszty finansowe, a jeżeli instrument zabezpieczający został zakwalifikowany do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży – na kapitał z aktualizacji wyceny. Przykładowe zabezpieczenia przepływów pieniężnych zawiera tabela 2.

Tabela 2.
Przykładowe zabezpieczenia przepływów pieniężnych

Rodzaj przepływu – pozycja zabezpieczana	Rodzaj ryzyka	instrument zabezpieczający
Planowane zaciągnięcie kredytu o stałej stopie procentowej	Ryzyko stopy procentowej	Stopy procentowe, kontrakty forward
Planowane zaciągnięcie kredytu w walucie obcej	Ryzyko kursu walutowego	Kontrakty forward, nabyte opcje walutowe, pożyczki walutowe
Planowane nabycie składników rzeczowych aktywów trwałych, zapasów w walucie obcej	Ryzyko kursu walutowego	Kontrakty forward, nabyte opcje walutowe, pożyczki walutowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie [3, 4]

Powstanie innych całkowitych dochodów w wyniku przeprowadzenia transakcji zabezpieczenia przepływów pieniężnych ilustruje przypadek 4.

Przypadek 4.

Jednostka gospodarcza planuje zakupić maszynę produkcyjną 15.07.X+1 r. za 50 000 EUR. W dniu zawarcia umowy z producentem, 30.09.X0 r. jednostka nabyła opcję kupna 50 000 EUR po kursie 4,20 z datą realizacji 15.07.X+1, płacąc za nią 4 000 PLN.

Kursy walut oraz wartość godziwą instrumentu zabezpieczającego przedstawia tabela 3.

Tabela 3.
Kursy walut oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego

Data	Kurs spot EUR/PLN	Wartość przepływów pieniężnych przy kursie spot EUR/PLN	Wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego w PLN
30.09.X0	4,10	205 000	4 000
31.12.X0	4,30	215 000	14 000
15.07.X+1	4,00	210 000	10 000

Źródło: opracowanie własne

W przykładzie pomija się podatek dochodowy.

Różnica w wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego wynosi 10 000 PLN i jest w całości efektywna, gdyż pokrywa potencjalne zmiany w przepływach pieniężnych. Na 31.12.X0 r. w bilansie jednostki zostaną wykazane aktywa finansowe krótkoterminowe 14 000 PLN oraz kapitał z aktualizacji wyceny 10 000 PLN. Wartość 10 000 PLN równocześnie zostanie wykazana w sprawozdaniu z całkowitych dochodów w pozycji inne całkowite dochody.

W dniu rozliczenia transakcji zabezpieczającej wystąpią następujące wielkości:

- skuteczność zabezpieczenia 120% (6 000/5 000)
- efektywna część zabezpieczenia 5 000
- obniżenie kapitału z aktualizacji wyceny i wartości aktywów finansowych do wartości godziwej – korekta o 4 000

- obniżenie kapitału z aktualizacji wyceny oraz korekta wartości początkowej maszyny produkcyjnej o 5 000 (efektywna część zabezpieczenia)
- obniżenie kapitału z aktualizacji wyceny oraz wykazanie przychodów finansowych (wynik okresu) o 1 000 (nieefektywna część zabezpieczenia)
- wyksięgowanie aktywów finansowych – opcji
- zmniejszenie innych całkowitych dochodów o 10 000 w sprawozdaniu z całkowitych dochodów

Zmniejszenie innych całkowitych dochodów nastąpi w pozycji Efektywna część zysków i strat związanych z instrumentem zabezpieczającym w ramach zabezpieczenia przepływów pieniężnych.

Z wyżej przedstawionych przypadków wynika wniosek, iż od decyzji zarządu jednostki produkcyjnej odnośnie przyjętych metod wyceny środków trwałych, w istotnym stopniu zależy, czy jednostka wykaże inne całkowite dochody. Menedżerowie również mają wpływ na dobór i zakres zastosowania instrumentów zabezpieczających. Poprzez swoje decyzje wpływają pośrednio na rodzaj i poziom innych całkowitych dochodów, a tym samym na strukturę prezentowanych w sprawozdaniu finansowym całkowitych dochodów jednostki produkcyjnej. Wskazany obszar decyzyjny powinien być częścią polityki bilansowej jednostki oraz szerzej – zarządzania jej zyskami. Powinno iść to w parze z działaniami dotyczącymi organizacji produkcji, zarządzania, działań logistycznych, mającymi na celu usprawnienie funkcjonowania jednostki oraz poprawę jej parametrów finansowych. Szczególnie korzystne wydaje się połączenie efektów wdrożenia Zintegrowanego Systemu Zarządzania Jakością opartego na ISO 9000, ISO 14000, PN-N 18001 z odpowiednim doбором instrumentów zarządzania zyskami. Jednym z efektów wdrożenia tego systemu w obszarze informacji finansowej jest obniżenie kosztów operacyjnych i ogólnych oraz wynikające z tego zmiany w poziomie i strukturze wyniku netto [1, 5].

5. Wnioski

Wynik finansowy ustalony w rachunku zysków i strat oraz jego struktura wskazują na rentowność zrealizowaną w danym okresie. Inne całkowite dochody informują o potencjalnych zyskach lub stratach, które jednostka zrealizuje w następnych okresach, a które już w bieżącym okresie spowodowały zmiany w wartości kapitału z aktualizacji wyceny. Z tego względu, przy ocenie sytuacji finansowej jednostki gospodarczej należy również brać pod uwagę przyrost kapitałów własnych (Δ KW) rozumiany jako „globalny” wynik jednostki.

W końcu XX-ego wieku rozpowszechniła się koncepcja earnings management, która cieszy się coraz większym zainteresowaniem ze strony menedżerów. Jednak większość strategii i technik zarządzania zyskami koncentruje się na zysku lub stracie netto. Menedżerowie często pomijają w swoich analizach informacje o innych całkowitych dochodach uznając je za mniej istotne.

Z analizy przypadków przedstawionych w artykule wynika wniosek, że inne całkowite dochody powinny być również przedmiotem polityki sprawozdawczości finansowej, a nie tylko jej skutkiem.

6. Literatura

- [1] Boron-Kaszycka J.: The influence of integrated management systems on economic efficiency – case study. Management systems in Production Engineering. No 1, 2011, pp. 26-27.

- [2] Ferraro O.: Comprehensive income In Italy: Reporting Preferences and Its Effects on Performance Indicators. *Journal of Modern Accounting and Auditing*, December 2011, Vol. 7, No, 12, pp. 1321-1323.
- [3] Gabrusewicz W. i inni: *Rachunkowość finansowa – dla zaawansowanych*. SKwP, Warszawa 2008, 164-165.
- [4] Helin A., Sztuczyńska H., Wasilewska J.: *Rachunkowość instrumentów finansowych*. Oddk. Gdańsk 2003, s. 3.
- [5] *International Financial Reporting Standards 2009*, www.mf.gov.pl *International Accounting Standards 2009*, www.mf.gov.pl
- [6] Maruszewska E. W, Strojek-Filus M.: *Wprowadzenie do rachunkowości*. Wydawnictwo PKJS Gliwice 2012, pp. 112-113.
- [7] Maruszewska E. W.: Implementation of enterprise resource planning system and change in accountant's role – Polish perspective, *Management Systems in Production Engineering*, 2012, No 2, s. 3-7.
- [8] Messner Z. i inni: *Podstawy rachunkowości*. SKwP. Katowice 1996, s. 17-18.
- [9] Rozporządzenie (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie stosowania międzynarodowych standardów rachunkowości (Dz. Urz. WE L 243 z 11.09.2002).
- [10] Rozporządzenie MF z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych, Dz. U. 2004 Nr 149, poz. 1674.
- [11] Sulik-Górecka A.: Sprawozdawcze konsekwencje zabezpieczenia ryzyka kursu walutowego [w] *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* nr 668, Szczecin 2011, s.671-675.
- [12] The accounting act as of 29th September 1994, the *Journal of Laws* No. 121, item 591; consolidated text dated 2nd September 2009, the *Journal of Laws* No. 152, item 1223.